

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 2.5.2012
COM(2012) 196 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Eurooppalainen strategia internetin parantamiseksi lasten näkökulmasta

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Eurooppalainen strategia internetin parantamiseksi lasten näkökulmasta

Kuten lapsen oikeuksia koskevassa EU:n toimintasuunnitelmassa¹ korostetaan, lapsiin² vaikuttavien politiikkojen laiminlyönti voi pitkällä aikavälillä aiheuttaa yhteiskunnissamme hyvin vakavia seurauksia. Euroopan digitaalistrategian³ tavoitteena on tuoda digitaaliaikakauden suomat mahdollisuudet kaikkien eurooppalaisten ulottuville, mutta internetiin liittyy lasten kannalta erityisiä tarpeita ja haavoittuvustekijöitä, joihin on kiinnitettävä erityishuomiota. Näin internetistä voitaisiin tehdä paikka, joka tarjoaa lapsille mahdollisuuksia tiedonsaantiin, vuorovaikutukseen, taitojen kehittämiseen ja uranäkymien ja työllistyvyyden parantamiseen⁴.

Lapset ovat enenevässä määrin internetin vaikutuspiirissä yhä moninaisempien laitteiden kautta ja yhä nuorempina. Tästä syystä on nyt laadittava asianmukainen strategia heidän tarpeidensa kattamiseksi. On kehitettävä uusia ja entistä laadukkaampia lapsille suunnattuja sisältöjä ja palveluja. Lasten turvallisuus verkossa on taattava. Analyysit osoittavat myös, että lasten parempi ja laajempi internetin käyttö avaa ovia intensiiviselle liiketoiminnan kehittämiselle innovatiivisten verkkosisältöjen ja -palvelujen alalla. Sisämarkkinoiden koon ansiosta eurooppalaisilla yrityksillä voisi olla hyvät edellytykset tarttua näihin kasvu- ja työllistämismahdollisuuksiin.

Kuten lasten suojelusta digitaalimaailmassa 28. marraskuuta 2011 annetuissa neuvoston päätelmissä korostetaan, lasten kannalta paremman internetin aikaansaaminen edellyttää erilaisten toimintapolitiikkojen yhdistelmää. Toimia on kehitteillä kansallisella, eurooppalaisella ja toimialatasolla. Ne on sisällytettävä EU:n laajuiseen strategiaan, jossa kehitetään perusvaatimuksia ja estetään toiminnan hajanaisuus. Sääntely on edelleen yksi vaihtoehto, mutta sitä olisi vältettävä silloin kun se on mahdollista, ja suosittava nopeammin mukautettavissa olevia itsesääntelymenetelmiä sekä valistustoimintaa ja valtaistamista.

Strategia rakentuu neljän toisiaan tukevan ”pilarin” varaan: 1) nuorille suunnatun laadukkaan verkkosisällön edistäminen, 2) tietoisuuden ja valtaistumisen lisääminen, 3) lapsille turvallisen verkkoympäristön luominen ja 4) lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston torjunta. Siinä ehdotetaan joukkoa toimenpiteitä, joiden toteuttamisesta vastaavat komissio, jäsenvaltiot ja toimialan koko arvoketju.

¹ KOM(2011) 60 lopullinen.

² Tässä yhteydessä lapsilla tarkoitetaan kaikkia alle 18-vuotiaita henkilöitä lasten oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen mukaisesti.

³ KOM(2010) 245 lopullinen/2.

⁴ Nämä ovat keskeisiä painopisteitä tietoteknisiä taitoja koskevassa EU:n strategiassa *Tietotekniset taidot 2000-luvulla*, KOM(2007) 496.

1. MIKSI EUROOPPALAISTA STRATEGIAA TARVITAAN JUURI NYT?

1.1. Uusia mahdollisuuksia lapsille ja liiketoimintaan

Vaikka internetiä ei luotu lapsia silmällä pitäen, vanhempien mukaan 75 prosenttia 6–17-vuotiaista Euroopassa käyttää sitä⁵. Lisäksi 15- ja 16-vuotiaat ilmoittavat käyneensä verkossa ensimmäistä kertaa 11-vuotiaina ja 9- ja 10-vuotiaat kertovat keskimäärin aloittaneensa sen käytön 7-vuotiaina. Verkkoa käyttävistä 9–16-vuotiaista 33 prosenttia kertoo tekevänsä niin matkapuhelimella tai muulla kädessä pidettävällä laitteella⁶.

Lapsiin liittyy erityisiä tarpeita ja haavoittuvuuksia, ja tämä erityisyys on tunnustettava. Internet ja muu tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa lapsille monenlaisia mahdollisuuksia pelata, oppia, keksiä ja luoda, viestiä ja ilmaista itseään, tehdä yhteistyötä ja osallistua yhteiskuntaan, lisätä tietoisuuttaan ympäröivästä maailmasta, kehittää olennaisia taitoja ja käyttää oikeuksiaan⁷. Mutta lapsia on myös suojeltava.

Lasten tarpeiden huomioiminen avaa monenlaisia uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Digitaalisen sisällön maailmanmarkkinoiden ennustetaan saavuttavan 113 miljardin euron arvon vuonna 2012⁸. Matkaviestinsovellusten markkina-arvoksi on arvioitu 5 miljardia euroa, ja sen odotetaan kasvavan jopa 27 miljardiin euroon vuoteen 2015 mennessä, mikä johtuu pääasiassa peleistä ja siitä, että matkaviestinliittymiä on maailmanlaajuisesti yli 5 miljardia. Videopelien myynnin uskotaan kasvavan maailmassa yli 62 miljardiin euroon⁹. Sekä nuorille lapsille että teini-ikäisille suunnattuun vuorovaikutteiseen, luovaan ja opetukselliseen verkkosisältöön kohdistuu huomattavaa kysyntää, kun lasten suosimat taulutietokoneet, älypuhelimet ja kannettavat tietokoneet yleistyvät kovaa vauhtia. Verkko- ja mobiilisovellukset ja -pelit tarjoavat ennennäkemättömiä tilaisuuksia erityisesti pk-yritysten ja sisällönluojien liiketoiminnan kehittämiseen, koska ne mahdollistavat suoran yhteyden mahdollisiin käyttäjiin/asiakkaisiin. Lapsista itsestäänkin voisi tulla verkkosisällön tuottajia ja yritysten perustajia.

1.2. Vallitsevat puutteet ja ongelmat

1.2.1. Markkinoiden hajanaisuus

Komission raportti¹⁰ lasten turvallisuutta koskevien nykyisten suositusten noudattamisesta jäsenvaltioissa osoittaa, että yleisesti ottaen jäsenvaltiot pyrkivät enenevässä määrin vastaamaan digitaaliajan haasteisiin, mutta toimenpiteet ovat riittämättömiä. Jäsenvaltioissa sovelletaan erilaisia sääntelyllisiä ja itsesääntelyllisiä toimintamalleja esimerkiksi

⁵ Flash-eurobarometri 2008.

⁶ Lähde: Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K: *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings.* (2011) (laadittu osana *EUKidsOnline II* -hanketta).

⁷ Kuten todetaan lapsen oikeuksia koskevassa EU:n toimintasuunnitelmassa (KOM(2011) 60 lopullinen). Se sisältää yleisiä periaatteita, joilla pyritään varmistamaan, että EU:n toimet ovat omiaan takaamaan perusoikeuskirjan ja lasten oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen noudattamisen. Osana lapsen oikeuksia koskevaa EU:n toimintasuunnitelmaa komissio on perustanut *Kids' Corner* -verkkopalvelun (<http://europa.eu/kids-corner/>) ja luonut yleiseurooppalaisen verkkosivuston lasten oikeuksista (<http://ec.europa.eu/0-18/>).

⁸ http://www.tavess.com/DigitalContentDelivery_June11.php, haettu 20.3.2012. Kaikki dollareina ilmaistut luvut on muunnettu euroiksi 20.3.2012.

⁹ The Economist, verkkoversio, 20.3.2012. Kaikki dollareina ilmaistut luvut on muunnettu euroiksi 20.3.2012. <http://www.economist.com/node/21541164?frsc=dg%7Cb>.

¹⁰ *Lasten suojelu digitaali maailmassa*, KOM(2011) 556 lopullinen.

vanhempainvalvonnassa, sisällönluokittelussa ja haitallisesta ja laittomasta sisällöstä raportoinnissa.

Yhdistyneessä kuningaskunnassa internet-palveluntarjoajat ovat hyväksyneet käytäntesäännöt¹¹, joilla pyritään edistämään ns. ”aktiivista valintamahdollisuutta”¹², ja joiden täytäntöönpano on kunkin palveluntarjoajan omassa päätäntävallassa; Ranskassa internet-palveluntarjoajien on tarjottava vanhemmille suunnattuja sisällönvalvontaohjelmistoja ilmaiseksi; Saksassa voidaan sertifioiduilla ”lastensuojeluohjelmistoilla” estää lasten pääsy haitallista sisältöä tarjoaville verkkosivustoille. Muissa maissa ei ole vastaavia sääntöjä.

Saksassa on käytössä myös itsesääntelyjärjestelmä, jonka puitteissa palveluntarjoajat voivat luokitella erilaisia verkkosisältöjä, kuten videoita, verkkosivustoja ja verkkopelejä. Yhdistyneessä kuningaskunnassa suositeltiin ns. Baileyn raportissa¹³ muun muassa musiikkivideoiden ikäluokittelua. Muissa maissa ei ole sääntöjä verkkosisältöjen luokittelusta.

Suomessa on sovittu toimialan käytäntesäännöistä sosiaalista mediaa varten ja Belgiassa laajemmin eri palveluntarjoajille.

Esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Espanjassa, Italiassa ja Tšekissä erilaisia haitalliseen ja laittomaan sisältöön ja käyttäytymiseen liittyviä raportointimekanismeja on toteutettu eri sidosryhmien, kuten poliisin, kansalaisjärjestöjen ja toimialan itsensä tuella.

Vaikka näillä toimenpiteillä voikin olla myönteisiä vaikutuksia kansallisiin markkinoihin ja käyttäjiin, ne voivat myös lisätä markkinoiden hajanaisuutta ja aiheuttaa esteitä eurooppalaisille palveluntarjoajille ja erityisesti pk-yrityksille, joilla ei ole resursseja toimia erilaisten toimintamallien viidakossa ja jotka eivät näin ollen pääse hyötymään digitaalisista sisämarkkinoista. Samalla on selvää, että kaikilla lapsilla Euroopassa ei ole samanlaisia mahdollisuuksia kokea valtaistumista ja saada suojelua verkossa.

1.2.2. Markkinat eivät ole pystyneet tuottamaan suojelukeinoja ja laadukasta sisältöä koko Euroopassa

Lapsia ei ole vielä nähty kohderyhmänä, johon kannattaa investoida. Laitteisiin ja palveluihin voitaisiin sisällyttää menetelmiä, joilla lapsia voitaisiin suojella ja ohjata heidän verkonkäyttöään turvalliseen ja vastuulliseen suuntaan (esim. vanhemmille suunnatut sisällönvalvontaohjelmat). Tällaiset menetelmät nähdään usein kuitenkin vain lisäkustannuksena, eivätkä yritykset ole halukkaita kehittämään ja toteuttamaan niitä, ellei niillä ole varmuutta riittävän suurista markkinoista, jotka riittäisivät investointien perusteeksi.

Vanhempien käyttöön suunnattujen valvontavälineiden vertailut¹⁴ osoittavat, että useimmat niistä toimivat vain englannin kielellä. Uudet laitteet aiheuttavat lisäongelmia: monetkaan valvontavälineet eivät sovellu pelikonsolleille, taulutietokoneille ja matkapuhelimille – joiden avulla lapset yhä enemmän käyttävät internetiä –, eikä ole olemassa ratkaisuja sellaisille

¹¹ *Code of Practice on Parental controls*, allekirjoittajina BT, Talk Talk, Virgin Media ja Sky. http://www.productsandservices.bt.com/consumer/assets/downloads/BT_TalkTalk_Sky_Virgin_Code_of_Practice_28_Oct.pdf.

¹² Asiakkailta kysytään ostohetkellä, haluavatko he ilmaiseksi vanhempien käyttöön tarkoitetun sisällönvalvontaohjelman.

¹³ <http://www.education.gov.uk/inthenews/inthenews/a0077662/bailey-review-of-the-commercialisation-and-sexualisation-of-childhood-final-report-published>.

¹⁴ Komissio rahoittaa SIP Bench -tutkimusta, jossa asiantuntijat arvioivat tuotteita, välineitä ja palveluita, joiden avulla käyttäjät voivat valvoa lasten pääsyä lapsille sopimattomiin verkkosisältöihin.

käyttäjille, jotka käyttävät sisältöjä matkapuhelimella tai taulutietokoneella erityisen sovelluksen avulla eivätkä selainpohjaisesti.

Toisaalta saatavilla ei ole riittävästi laatusisältöä. Yleiseurooppalaisen tutkimuksen mukaan¹⁵ vain 32 prosenttia 9–12-vuotiaista sanoo, että verkossa on riittävästi heidän ikäisilleen sopivaa sisältöä¹⁶.

Esimerkiksi älypuhelinsovellusten kaltaisilla aloilla käytetään sisällönlukittelujärjestelmiä, joita ei alun perin ole kehitetty eurooppalaisille markkinoille ja käyttäjille.

1.2.3. Riskit hallittava, jotta palveluihin ja sisältöihin luotettaisiin

Tutkimustulokset osoittavat, että koettujen riskien merkittävyysjärjestys on kaikissa Euroopan maissa suhteellisen samanlainen,¹⁷ vaikka tuloksissa oli huomattavaa vaihtelua maiden välillä. Vuonna 2010 neljä kymmenestä lapsesta Euroopassa ilmoitti joutuneensa johonkin seuraavista riskitilanteista: yhteydenpito verkossa jonkun kanssa, jota ei ole koskaan tavannut luonnossa; altistuminen käyttäjien itsensä luomalle sisällölle, joka kannustaa anoreksian ihannoitintaan, itsensä vahingoittamiseen, huumeiden käyttöön tai itsemurhaan; altistuminen verkossa seksuaalisille kuville ja henkilötietojen väärinkäytölle; suostuminen tapaamisiin luonnossa sellaisten ihmisten kanssa, joihin on ensimmäistä kertaa tutustunut verkossa; joutuminen verkkokiusaamisen kohteeksi¹⁸. Esiin on noussut myös uudenlaisia käyttäytymismuotoja, kuten puhelimen kameralla otettujen, muihin lapsiin kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa¹⁹ sisältävien videopätkien levittäminen tai vertaiskäyttäjien välinen seksuaalisten kuvien/viestien lähettäminen/vastaanottaminen²⁰.

Uudet palvelut, jotka mahdollisesti vaikuttavat yksityisyyteen, kuten sijainnin paikantaminen, ovat yhä suositumpia. Myös mainonta kukoistaa verkossa, eikä lapsilla vielä ole kehittynyttä kykyä suhtautua siihen kriittisesti²¹.

Lisäksi internetiä käytetään yhä enemmän ihmiskaupan uhrien, myös lapsien, hankintaan ja heidän palvelujensa mainontaan²². Se tarjoaa myös ympäristön, jossa on helppo levittää lasten hyväksikäyttömateriaalia. Tämä ei sinänsä liity lasten internetin käyttöön, mutta kyseessä on ongelma, joka vaikuttaa lapsiin uhreina. IWF-järjestön (*Internet Watch Foundation*) mukaan yli 40 prosenttia lasten seksuaalista hyväksikäyttömateriaalia todistetusti sisältävistä URL-osoitteista sijaitsee (ylläpitopalvelimen sijainnin perusteella) Euroopassa ja Venäjällä. Lasten seksuaalista hyväksikäyttöä esittäviä kuvia levitetään nykyään verkossa myös muiden

¹⁵ Ks. alaviite 6.

¹⁶ Komissio järjesti vuonna 2011 yhdessä usean maan (Alankomaat, Belgia, Espanja, Islanti, Italia, Kreikka, Latvia, Portugali, Puola, Ranska, Saksa, Slovenia, Tšekki ja Unkari) *Safer Internet* -keskusten kanssa yleiseurooppalaisen kilpailun, jossa haettiin lapsille suunnattuja laadukkaita sisältöjä. Kilpailussa oli kaksi sarjaa: aikuisten luoma sisältö ja teini-ikäisten nuoremmille lapsille luoma sisältö. Aikuisten luoman sisällön sarjaan toimitettu sisältö jakautui hyvin epätasaisesti osallistujamaiden kesken: Portugalista osallistujia oli 3, Italiasta 6 ja Sloveniasta 7, kun taas Puolasta saatiin 84, Saksasta 92 ja Alankomaista 200 osallistujaa.

¹⁷ Lähde: Livingstone, S., & Haddon, L.: *EU Kids Online Final Report* (2009), laadittu osana *EUKidsOnline I* -hanketta.

¹⁸ Lähde: O'Neill, B., Livingstone, S., & McLaughlin, S: *Final recommendations for policy, methodology and research* (2011), laadittu osana *EUKidsOnline II* -hanketta.

¹⁹ Tunnetaan yleisesti nimellä ”happy slapping”.

²⁰ Tunnetaan yleisesti nimellä ”sexting”.

²¹ OECD (2011) *The protection of children online: Risks faced by children online and policies to protect them*, OECD Digital Economy Papers, No 179, OECD Publishing.

²² Ks. Europolin *Organised Crime Threat Assessment report 2011* ja Euroopan neuvoston tutkimus *Misuse of the Internet for the recruitment of victims of trafficking in human beings*, 2007.

kanavien kuin verkkosivustojen (esim. vertaisverkkojen) kautta. Koska internet ei lähtökohtaisesti tunne rajoja ja koska lasten hyväksikäyttökuvat ovat laittomia koko Euroopassa, tällä alalla tarvitaan toimia nimenomaan Euroopan tasolla.

1.2.4. Taitojen puute

Arvioiden mukaan vuoteen 2015 mennessä edellytetään 90 prosentissa kaikista työpaikoista kaikilla aloilla tietoteknisiä taitoja, mutta vain 25 prosenttia nuorista EU:ssa ilmoittaa olevansa omasta mielestään korkealla tasolla internetin perustaidoissa (esim. internetin käyttö puheluihin, verkkosivun luomien, tiedostojen jako vertaisverkoissa)²³. Tutkimusten mukaan Euroopan lasten keskuudessa vallitsee vakava digitaalinen osaamisvajae, vaikka heitä yleisesti pidetään ”tietoyhteiskunnan kasvatteina”. Euroopassa esimerkiksi 38 prosenttia 9–12-vuotiaista internetin käyttäjistä ilmoittaa omaavansa henkilökohtaisen profiilin jossain verkkoyhteisöpalvelussa. Kuitenkin vain 56 prosenttia 11–12-vuotiaista sanoo tietävänsä, miten yksityisyysasetuksia voi muuttaa²⁴. Tutkimukset osoittavat myös, että digitaalitaitojen laajuus on yhteydessä verkkoaktiivisuuteen²⁵. Näin ollen turvallisuuteen liittyvien taitojen kehittäminen voi tukea myös muiden verkkotoimintaan liittyvien taitojen kehittämistä.

2. UUSI EKOSYSTEEMI: EUROOPPALAINEN STRATEGIA INTERNETIN PARANTAMISEKSI LASTEN NÄKÖKULMASTA

Vuosien kuluessa Euroopan tasolla on kehitelty erilaisia toimintalinjoja lasten tueksi. Niissä on kuitenkin usein pitäydytty yksittäisissä osa-alueissa, esim. keskitytty tiettyihin jakelukanaviin²⁶ tai teknologioihin²⁷, eikä niitä ole yhdistetty johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. EU:n toiminnassa ei tähän asti ole riittävästi tunnustettu sitä tosiseikkaa, että lapset muodostavat omanlaisensa internetin kohderyhmän, joka tarvitsee tarpeittensa tueksi uudenlaisen ekosysteemin. Eurooppa tarvitsee strategian, joka estää markkinoiden

²³ E-skills fact sheet: http://eskills-week.ec.europa.eu/c/document_library/get_file?uuid=6f0a6d8e-49e7-42ac-8f2b-f5adba460afc&groupId=10136.

²⁴ Lähde: Livingstone, S., Ólafsson, K. & Staksrud, E.: *Social Networking, Age and Privacy* (2011) (laadittu *EUKidsOnline II* -hankkeessa).

²⁵ Ks. alaviite 6.

²⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/13/EU, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2010, audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi); neuvoston suositus 98/560/EY, annettu 24. syyskuuta 1998, Euroopan audiovisuaalisia ja tietopalveluja tuottavien yritysten kilpailukykyyn parantamisesta edistämällä kansallisia järjestelmiä, joiden tarkoituksena on saattaa alaikäisten ja ihmisarvon suojeleu vertailukelpoiselle ja tehokkaalle tasolle; Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus 2006/952/EY, annettu 20 päivänä joulukuuta 2006, alaikäisten ja ihmisarvon suojeleusta ja oikeudesta vastineeseen Euroopan audiovisuaalisia ja verkkotietopalveluja tuottavien yritysten kilpailukyky huomioon ottaen.

²⁷ Lasten ja varhasteini-ikäisten turvallisempaa matkapuhelimen käyttöä koskeva eurooppalainen puitesopimus, jonka allekirjoittaneet matkaviestintäoperaattorit sitoutuvat tarjoamaan käytönvalvontamekanismeja, lisäämään asiaa koskevaa tietoisuutta ja koulutusta, toteuttamaan kaupallisen sisällön luokittelujärjestelmän ja puuttumaan laittomaan sisältöön yhteisöllisissä mobiilipalveluissa ja internetissä; Turvallisemman sosiaalisen verkostoitumisen periaatteet EU:ssa, joiden mukaan sosiaalisten verkostopalvelujen tarjoajat sitoutuvat lisäämään tietoisuutta turvallisesta käytöstä, varmistamaan palvelujen sopivuuden kullekin ikäryhmälle, valtaistamaan käyttäjiä tarjoamalla käyttöön välineitä ja tekniikoita, toteuttamaan helppokäyttöisiä raportointijärjestelmiä, reagoimaan laitonta sisältöä ja toimintaa koskeviin ilmoituksiin, mahdollistamaan turvalliset toimintatavat henkilötietojen ja yksityisyyden suojan suhteen ja tukemaan niitä sekä arvioimaan tapoja tarkastella laittomia tai kiellettyjä sisältöjä/toimintamuotoja; PEGI, joka on 30 Euroopan maata kattava yleiseurooppalainen sopimus tietokone- ja videopelien ikäluokituksista.

pirstaloitumisen ja luo kaikille lapsille EU:ssa turvallisemman ja rikastuttavamman verkkoympäristön.

Tämän saavuttamiseksi ehdotetaan yhdistelmää erilaisista toimintamuodoista, jotka perustuvat lainsäädäntöön, itsesääntelyyn ja rahoitukselliseen tukeen. Lainsäädäntötoimia ei poissuljeta, mutta etusija annetaan itsesääntelylle, jota pidetään jatkossakin joustavimpana tapana saavuttaa konkreettisia tuloksia tällä alalla. Kyseessä on kuitenkin oltava dynaaminen prosessi, joka kykenee vastaamaan uusiin haasteisiin, kuten eri teknologioiden yhteennivoutumiseen, ja joka tarjoaa tarvittavat mekanismit kehityksen vertailua ja riippumatonta arviointia varten²⁸. Komissio rahoittaa strategian toimenpiteitä myös *Safer Internet* -ohjelmassa (2009–2013)²⁹, *Verkkojen Eurooppa* -välineen³⁰ kautta ja *Horisontti 2020* -puiteohjelmassa vuodesta 2014 lähtien³¹.

2.1. Laadukasta verkkosisältöä lapsille ja nuorille

Lapsille ja nuorille suunnatun korkealaatuisen verkkosisällön edistäminen hyödyttää sekä heitä että digitaalisten sisämarkkinoiden kehittymistä. Tämä strategia tukee kahta toimintalinjaa, jotka ovat selkeästi yhteydessä toisiinsa ja voivat tuottaa tuloksia vain rinnakkain toteutettuina.

2.1.1. Lapsille suunnatun luovan ja opetuksellisen verkkosisällön tuotannon edistäminen

Nuoret lapset tarvitsevat ”verkkoleikkikenttiä”, joilla he voivat sekä leikkiä että oppia; teini-ikäiset voisivat hyötyä luovista ja opetuksellista materiaalia sisältävistä peleistä, jotka ruokkivat heidän mielikuvitustaan ja tukevat myönteistä internetin käyttöä. Samaan aikaan teknologiaa tullaan käyttämään yhä enemmän luokkahuoneissa kaikissa ikäryhmissä. Teknologiaa hyödyntävä vuorovaikutteinen oppiminen voi kehittää luovuutta ja kriittistä ajattelukykyä. Tämän kehityksen helpottamiseksi on tarpeen edistää sellaisen sisällön tuotantoa, joka tukee sekä lasten kehitystä että Euroopan digitaalisia sisämarkkinoita. Joissain jäsenvaltioissa, esimerkiksi Saksassa, on käynnistetty hankkeita, joissa pyritään lisäämään lapsille suunnatun laadukkaan sisällön tuotantoa ja näkyvyyttä erityisten kriteerien ja/tai -standardien kautta.

2.1.2. Nuorten lasten myönteisten verkkokokemusten edistäminen

Suurin osa nuorista edelleen pikemminkin ”kuluttaa” verkon sisältöjä kuin luo niitä. Pyrkimyksenä on edistää luovuutta ja internetin myönteistä käyttöä, jonka avulla nuoret voivat kehittää digitaalitaitojaan, mutta myös omaksua valmiuksia, joiden avulla he voivat laajentaa ja muokata maailmankuvaansa turvallisesti ja luovasti, rakentaa yhteisöjä sekä

²⁸ Itsesääntelyssä käytetään alkuvaiheessa perustana lasten turvallisuutta internetissä parantamaan perustettua komission kokoamaa yhteenliittymää (*Coalition to make the internet a better place for kids*), jossa on mukana keskeisiä Euroopassa toimivia yrityksiä toimialan kaikilta sektoreilta ja jossa ne ovat sitoutuneet toteuttamaan viisi konkreettista toimenpidettä joulukuuhun 2012 mennessä.

²⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1351/2008/EY, tehty 16 päivänä joulukuuta 2008, internetiä ja muuta viestintäteknologiaa käyttävien lasten suojelua koskevan monivuotisen yhteisön ohjelman perustamisesta.

³⁰ Monivuotiseen rahoituskehikseen (Eurooppa 2020 -strategiaa tukeva talousarvio, KOM(2011) 500, osat I ja II) sisältyvä *Verkkojen Eurooppa* -väline; Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi *Verkkojen Eurooppa* -välineestä KOM (2011) 665). Rahoitus riippuu kuitenkin vielä välinettä ja EU:n monivuotista rahoituskehystä ja niiden rahoitusmääriä koskevasta lopullisesta päätöksestä ja siinä on otettava huomioon *Eurooppa 2020* -strategian laajempi poliittinen kokonaisuus.

³¹ EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelma. Rahoitus riippuu kuitenkin vielä *Horisontti 2020* -puiteohjelmaa ja EU:n monivuotista rahoituskehystä ja niiden rahoitusmääriä koskevasta lopullisesta päätöksestä ja siinä on otettava huomioon *Eurooppa 2020* -strategian laajempi poliittinen kokonaisuus.

toimia aktiivisesti osana yhteiskuntaa. Tämä voisi myös synnyttää teknologisia innovaatioita ja uusia yrityksiä, jotka edesauttaisivat digitaalisten sisämarkkinoiden kehitystä.

Komissio

- tukee yhteentoimivia alustoja työkaluille, joilla ohjataan käyttäjiä heidän ikäryhmälleen soveltuvan sisällön käyttöön (esim. ns. ”valkoiset listat”³² ja lapsiystävälliset selaimet), ja tarkastelee samalla mahdollisuutta jatkuvaluonteiseen laadunvalvontaan;
- edistää innovointia lasten itsensä luoman ja lapsille suunnatun luovan sisällön alalla tukemalla esimerkiksi *Best Children’s Online Content* -kilpailun kaltaisia hankkeita ja aloitteita.

Alan toimijoiden olisi

- kehitettävä ja tarjottava lapsille kohdennettua, vuorovaikutteista ja laadukasta sisältöä sekä käyttäjäystävällisiä välineitä, jotka ruokkivat heidän luovuuttaan ja auttavat heitä oppimaan;
- tuettava taloudellisesti ja/tai teknisesti lapsilta itseltään, kouluilta tai kansalaisjärjestöiltä tulevia asiaan liittyviä aloitteita.

Jäsenvaltioiden olisi

- komission tavoin tuettava ja edistettävä aktiivisesti aloitteita, joilla pyritään luomaan laadukkaita verkkosisältöjä lapsille;
- koordinoitava alan toimia keskenään komission tuella ja otettava käyttöön lapsille suunnatun laadukkaan verkkosisällön standardeja³³.

2.2. Tietoisuuden ja valmiuksien lisääminen

Lasten, heidän vanhempiensa, hoitajiensa ja opettajiensa on oltava tietoisia lasten verkossa mahdollisesti kohtaamista riskeistä sekä välineistä ja toimintamalleista, joilla riskeiltä voidaan suojautua ja selviytyä riskitilanteista. Lasten on kehitettävä kriittistä ajattelukykyään sekä digitaalista ja medialukutaitoaan, jotta he voivat toimia aktiivisesti osana yhteiskuntaa. He tarvitsevat ikäryhmälleen sopivia välineitä, jotka auttavat heitä toimimaan verkossa turvallisesti ja vastuullisesti, sekä neuvontaa tällaisten välineiden käytössä. Tietoisuuden ja valtaistamisen lisäämisessä olisi keskityttävä kehittämään lasten omaa vastuullisuutta ja kykyä suojautua verkkoympäristössä.

2.2.1. Digitaalinen ja medialukutaito³⁴ sekä verkkoturvallisuuden opetus kouluissa

Digitaalinen ja medialukutaito sekä niihin liittyvät taidot ovat keskeisen tärkeitä tekijöitä lasten internetin käytön kannalta. Koska lapset aloittavat internetin käytön hyvin nuorena, verkkoturvallisuusopetus on aloitettava jo varhaislapsuudessa sopeuttaen toteutusstrategioita

³² Tässä yhteydessä käsitteellä viitataan tarkastettuun luetteloon verkkosivuista, jotka tarjoavat laadukasta verkkosisältöä nuorille. Luetteloja laatisivat ja ylläpitäisivät alan asiantuntijat (julkiselta ja/tai yksityiseltä sektorilta) käyttäjien ehdotusten tai sivustojen ylläpitäjien hakemusten pohjalta, vrt. esim. saksalainen hanke *fragfinn*.

³³ *Safer Internet* -ohjelmassa laadittiin vuonna 2010 ohjeistokatsaus lapsille ja nuorille suunnatun verkkosisällön tuottamisesta ja tarjonnasta:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/competition/final_draft.pdf.

³⁴ Komissio on linjannut medialukutaitoon digitaaliympäristössä sovellettavia eurooppalaisia periaatteita tiedonannossaan Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle *Medialukutaito digitaalisessa ympäristössä – eurooppalainen toimintamalli*, KOM(2007) 833, sekä 20.8.2009 antamassaan suosituksessa *Medialukutaito digitaalisessa ympäristössä: kohti kilpailukykyisempää audiovisuaali- ja sisältöteollisuutta ja osallistavampaa osaamisyhteiskuntaa* K(2009) 6464.

nuorten lasten ja teini-ikäisten erilaisiin tarpeisiin ja siihen, miten itsenäisesti he toimivat. Kouluilla on parhaat edellytykset tavoittaa lasten enemmistö iästä, tulotasosta tai taustasta riippumatta, samoin kuin muutkin keskeiset internetin turvallisuustiedotuksen kohderyhmät, kuten opettajat ja (epäsuorasti) vanhemmat. Verkkoturvallisuus on erillisenä aiheena koulun opetussuunnitelmassa tällä hetkellä 23 opetusjärjestelmässä Euroopassa³⁵, mutta toteutus on puutteellista, koska saatavilla ei ole riittävästi asianmukaista verkko-opetusmateriaalia. Verkkoturvallisuuden opetusta kouluissa peräänkuulutetaan myös Euroopan digitaalistrategiassa.

Jäsenvaltioiden olisi

- tehostettava strategioita verkkoturvallisuusopetuksen sisällyttämiseksi koulujen opetussuunnitelmiin vuoteen 2013 mennessä;
- vahvistettava vapaamuotoista verkkoturvallisuuskoulutusta, laadittava kouluille verkkoturvallisuusperiaatteet ja taattava opettajille tarvittava koulutus;
- tuettava julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Komissio

- tukee hyvien käytäntöjen tunnistamista ja vaihtoa jäsenvaltioiden kesken muodollisen ja vapaamuotoisen verkkoturvallisuuskoulutuksen, tarvittavien opetussisältöjen luomisen sekä lasten, vanhempien, opettajien ja hoitajien tavoittamiseen tähtäävien julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien alalla;
- kehittää Europass-järjestelmän puitteissa erityisen moduulin digitaalitaidoille sekä parantaa indikaattoreita, jotka kuvaavat tieto- ja viestintätekniiikan käyttöä ja vaikutuksia opetuksessa.

Alan toimijoiden olisi

- olemassa olevien aloitteiden³⁶ pohjalta muodostettava julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia, joissa kehitetään vuorovaikutteisia välineitä ja alustoja, jotka tarjoavat opettajille ja lapsille opetus- ja tiedotusmateriaalia.

2.2.2. Tiedotustoiminnan ja nuorten osallistumisen lisääminen

Hyvien käytäntöjen käyttöä on laajennettava niin, että tiedotuskampanjat johdonmukaisesti saavuttavat kaikki lapset, vanhemmat, opettajat ja hoitajat kaikkialla EU:ssa³⁷. Tiedotus- ja valistusstrategioissa on otettava huomioon nuorempien lasten ja teini-ikäisten erilaiset kehitystasot ja kiinnitettävä erityistä huomiota kaikkein nuorimpiin ja haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin, kuten oppimishäiriöisiin ja kehitysvammaisiin lapsiin. Samaan aikaan vertaisopetus on sekin hyödyllinen tapa auttaa kaikenikäisiä lapsia tuntemaan oikeutensa ja vastuunsa verkossa.

Komissio

- rahoittaa vuodesta 2014 lähtien EU:n laajuisen yhteentoimivan palveluinfrastruktuurin luomista. Sen on määrä tukea *Safer Internet* -keskuksia, jotka tarjoavat verkkoturvaluustietoa ja kansalaistiedotuksen välineitä, sekä nuorten osallistumista edistäviä foorumeita. Foorumeilla esitellään myös vertailukohtia parhaita toimintatapoja koskevaa tiedonvaihtoa varten³⁸;

³⁵ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/121EN.pdf.

³⁶ Esim. www.teachtoday.eu.

³⁷ Perustana voidaan käyttää myös olemassa olevia toimintamuotoja, kuten eurooppalainen eSkills-viikko.

³⁸ Tarvittavan lainsäädännön tultua voimaan.

- uudistaa Euroopan nuorisoportaalin EU:n nuorisostrategian³⁹ mukaisesti niin, että se tarjoaa turvallisen ja dynaamisen virtuaaliympäristön tiedon vaihtamiseksi nuorisokysymyksistä; Siitä on tarkoitus tulla malliesimerkki laadukkaasta nuorisotiedotuksesta, joka liittyy opiskeluun, työskentelyyn, vapaaehtoismintaan, nuorisovaihtoon, kulttuuriin, luovuuteen, terveyteen ja muihin nuoria koskettaviin aloihin koko Euroopassa, sekä esimerkki nuorten verkko-osallistumisesta niin, että se tavoittaa kaikki nuoret eurooppalaiset, myös ne, joiden mahdollisuudet ovat rajallisemmat.

Jäsenvaltioiden olisi

- komission lailla tuettava tiedotuskampanjoita kansallisella tasolla;
- otettava lapset mukaan kehittämään kansallisia kampanjoita ja/tai lainsäädäntöä, jolla on vaikutusta lasten verkkotoimintaan;
- annettava komission tavoin tukea kansallisille nuorisopaneeleille.

Alan toimijoiden olisi tuettava tiedotustoiminnan laajentamista

- tarjoamalla kansalaisjärjestöille ja koulutuspalvelujen tarjoajille rahoitusta ja teknistä tukea resurssien kehittämiseen;
- levittämällä tiedotusmateriaalia asiakkailleen joko myyntipisteissä tai verkkokanavien kautta.

2.2.3. Yksinkertaisia ja selkeitä ilmiantokeinoja käyttäjille

Jotta lapsilla olisi valmiuksia selviytyä riskitilanteista, kuten verkkokiusaamisesta tai verkkoviihtelystä⁴⁰, koko EU:ssa olisi kaikissa verkkopalveluissa ja laitteissa oltava käytettävissä selkeitä menetelmiä lapsille haitallisilta vaikuttavista sisällöistä ja yhteydenotoista ilmoittamista varten.

Tällaiset menetelmät tukevat myös tavoitetta helpottaa kansalaisten mahdollisuuksia raportoida verkkorikollisuudesta. Tämä liittyy erityisesti kansallisten verkkorikollisuuden hälytysjärjestelmien verkoston kehittämiseen ja tulevaan Euroopan verkkorikostorjuntakeskukseen⁴¹.

Samalla nämä menetelmät täydentävät 116-vihjelinjoja⁴², jotka tarjoavat apua kadonneille lapsille ja heidän vanhemmilleen, koska verkossa lapsiin kohdistuva väkivalta voi olla taustalla joissain tapauksissa, joissa lapsia on kadonnut kotoaan.

Alan toimijoiden olisi

- luotava ja otettava yhteistyössä asianmukaisten kansallisten tahojen kanssa EU:n laajuisesti käyttöön mekanismi, jonka avulla niiden palveluja käyttävät lapset voivat ilmoittaa haitallisesta sisällöstä ja toiminnasta. Mekanismin olisi oltava näkyvä, helppo löytää, tunnistettavissa, kaikkien saatavilla ja käytettävissä missä tahansa verkkokokemuksen vaiheessa, jossa lapsi sitä saattaa tarvita. Sillä olisi oltava selkeät yhteisesti sovitut raportointiluokat ja selkeä taustainfrastruktuuri, joka varmistaisi

³⁹ KOM(2009) 200 lopullinen sekä neuvoston päätöslauselma, annettu 27 päivänä marraskuuta 2009, nuorisualan eurooppalaisen yhteistyön uudistetuista puitteista (2010–2018).

⁴⁰ Verkkoviihtelyllä viitataan toimintaan, jossa pyritään tarkoituksellisesti ystävystymään lapsen kanssa ja luomaan lapsen tunneyhteys päämääränä seksuaalinen toiminta lapsen kanssa tai lapsen hyväksikäyttö.

⁴¹ COM(2012) 140 final.

⁴² Komission päätös 2007/116/EY, tehty 15 päivänä helmikuuta 2007, 116-alkuisen kansallisen numerointialueen varaamisesta yhdenmukaisten yhteiskunnallisten palvelujen yhdenmukaisille puhelinnumeroille. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/22/EY, annettu 7 päivänä maaliskuuta 2002, yleispalvelusta ja käyttäjien oikeuksista sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen alalla (yleispalveludirektiivi).

nopean ja asianmukaisen reagoinnin. Ilmoitusten käsittelyssä olisi noudatettava voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Komissio

- helpottaa yleiseurooppalaisiin itsesääntelysopimuksiin osallistuvien alan toimijoiden ja *Safer Internet* -tukipuhelinpalvelujen yhteistyötä;
- harkitsee sääntelytoimenpiteitä, jos alan toimijoiden oma aloite ei tuota tulosta;
- jatkaa yleispalveludirektiivin moitteettoman täytäntöönpanon varmistamista koskien jäsenvaltioiden velvoitetta saattaa 116000-vihjelinjat toimintakykyisiksi. Lisäksi se rahoittaa kadonneiden lasten vihjelinjojen perustamista ja ylläpitoa.

Jäsenvaltioiden olisi

- annettava tarvittavaa tukea raportointimekanismien perustamiselle ja käyttöönnotolle, erityisesti kun tarvitaan yhteistyötä esimerkiksi tukipuhelinpalvelujen ja lainvalvontaviranomaisten kanssa;
- valvottava niiden käytännön toimintaa kansallisella tasolla,
- saatettava 116000-vihjelinjat toimintakuntoon.

2.3. Lapsille turvallisen verkkoympäristön luominen

Valmiuksien kehittämistä ja valistusta on lisättävä, mutta niitä on myös täydennettävä suojelulla. Tämä johtuu siitä, että lapset eivät aina näe verkossa kohtaamiaan potentiaalisia riskejä ja/tai eivät ole aina tietoisia toimiansa mahdollisista seurauksista. Lasten altistuminen haitallisille käyttäytymismuodoille tai sisällöille voi kuitenkin johtaa ahdistaviin verkkokokemuksiin tai riskeihin reaali maailmassa. Tästä syystä tarvitaan toimenpiteitä, joilla voitaisiin estää lasten joutuminen kosketuksiin tällaisen sisällön tai käyttäytymisen kanssa. Ehdotettavat toimet koskevat sekä nuorempia lapsia että teini-ikäisiä, koska eri ikäiset lapset käyttävät uusia teknologioita eri tavoin, eikä ole mahdollista löytää yhtä ainoaa ratkaisua, joka sopisi kaikille lapsille. Tarvittaessa toimenpiteet eriytetään eri ikäryhmien mukaan.

2.3.1. Eri ikäryhmille sopivat yksityisyysasetukset

Yksityisyysriskit koskevat kaikkia käyttäjiä, mutta lapset ovat niille erityisen alttiita. Varsinkaan hyvin nuoret lapset eivät osaa muuttaa yksityisyysasetuksiaan, eivätkä ymmärrä tekojensa mahdollisia seurauksia, kuten riskiä joutua helpoksi verkkoviettelyn kohteeksi tai pilata verkkomaineensa. Tästä syystä lasten oletusarvoisista yksityisyysasetuksista tulisi huolehtia siten, että heidät suojataan mahdollisimman hyvin.

Alan toimijoita pyydetään

- ottamaan käyttöön⁴³ selkeät ikäryhmäkohtaiset oletusarvoiset yksityisyysasetukset ja antamaan alaikäisille helppotajuisesti tietoa ja varoituksia seurauksista, joita oletusarvoisten yksityisyysasetusten muuttaminen mahdollisesti aiheuttaa, sekä kontekstisidonnaista tietoa kaikkien verkkoprofiilin luomisessa vaadittujen tai ehdotettujen yksittäisten tietojen yksityisyystasosta;
- toteuttamaan teknisiä keinoja sähköisen tunnistamisen ja todentamisen tueksi.

Komissio

⁴³ Yksityisyyteen ja tietosuojaan liittyvissä toimenpiteissä on noudatettava alan eurooppalaista lainsäädäntöä, kuten parhaillaan uudelleentarkastelun kohteena olevaa tietosuojadirektiiviä: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY, annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta. Komissio on antanut ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (COM(2012) 11 final).

- on ehdottanut uutta tietosuoja-asetusta, jossa otetaan erityisesti huomioon lasten yksityisyys ja otetaan käyttöön ”oikeus tulla unohdetuksi”;
- aikoo ehdottaa vuonna 2012 yleiseurooppalaisia sähköisen todentamisen puitteita, joilla mahdollistetaan se, että henkilötietojen (erityisesti ikätiedon) avulla voidaan varmistaa ehdotetun tietosuoja-asetuksen ikäsäännösten noudattaminen;
- tukee t&k-hankkeita, joissa kehitetään ja otetaan käyttöön teknisiä sähköisen tunnistamisen ja todentamisen menetelmiä asianmukaisissa palveluissa koko EU:ssa.

Jäsenvaltioiden olisi

- varmistettava EU:n tämän alan lainsäädännön täytäntöönpano kansallisella tasolla;
- edistettävä toimialan itsesääntelytoimia ja seurattava niiden toteutusta kansallisella tasolla;
- tuettava kansallisen tason tiedotustoimintaa.

2.3.2. Vanhempainvalvonnan helpottaminen ja lisääminen

Vanhemmista 80 prosenttia uskoo voivansa tehdä lastensa internetin käytöstä turvallisempaa ja hyödyllisempää, jos heidän käytössään olisi enemmän ja parempia käytönvalvontavälineitä⁴⁴. Euroopassa kuitenkin keskimäärin vain 28 prosenttia vanhemmista ohjaa lastensa internetin käyttöä esto- tai suodatusohjelmilla⁴⁵. Kunhan ilmaisunvapautta kunnioitetaan, vanhempien käyttämät valvontamenetelmät ovat hyvä täydentävä apuväline estettäessä nuoria lapsia näkemästä epäsovikavaa verkkosisältöä, koska ne antavat mahdollisuuden suodattaa sisältöä ja seurata lasten liikkumista verkossa. Tarjolle ja käyttöön on saatava entistä laajemmin tällaisia valvontavälineitä eri kielillä, jotta vanhemmat voivat tehdä riittävään tietoon perustuvia päätöksiä siitä, milloin tällaisia välineitä on syytä käyttää.

Alan toimijoiden olisi

- varmistettava, että saatavilla on valvontavälineitä, jotka ovat helposti säädettävissä, käyttäjäystävällisiä ja kaikkien hyödynnettävissä kaikissa internet-yhteydellä varustetuissa Euroopassa saatavilla olevissa laitteissa. Välineiden olisi toimittava tehokkaasti kaikentyyppisissä laitteissa ja kaikenlaisen sisällön, myös käyttäjien itsensä tuottaman sisällön, suhteen. Jäljitettävyyden ja läpinäkyvyyden varmistamiseksi niiden olisi noudatettava alan parhaita käytäntöjä. Välineistä olisi tiedotettava niin, että ne leviäisivät mahdollisimman laajaan tietoisuuteen ja käyttöön;

Komissio

- tukee valvontavälineiden vertailuanalyysijä, testejä ja tarvittavia tukipalveluja vanhempien ja lasten valmiuksien parantamiseksi;
- tukee t&k-toimintaa, jossa selvitetään, miten ikäluokitusjärjestelmistä ja sisällön luokittelujärjestelmistä voitaisiin tehdä sellaisia, että vanhemmille suunnatut, nykyistä useammalla kielellä toimivat valvontavälineet pystyvät tulkitsemaan niitä;
- harkitsee lainsäädäntötoimenpiteitä, jos alan itsesääntely ei tuota tulosta.

Jäsenvaltioita kehoitetaan

- tukemaan toimialan pyrkimyksiä tällä alalla ja seuraamaan niiden toteutusta alueellaan myytävissä laitteissa;
- suorittamaan valvontavälineiden testejä ja sertifiointikierroksia;
- edistämään niiden saatavuutta.

⁴⁴ Ks. alaviite 5.

⁴⁵ Ks. alaviite 6.

2.3.3. Ikäluokitusten ja sisällön luokittelun laajempi käyttö

Yksi lasten verkossa kohtaamista riskeistä on haitallisen sisällön (kuten pornografian tai väkivallan) näkeminen. Perimmäisenä tavoitteena on saada yleisesti käyttöön läpinäkyvät ja johdonmukaiset EU:n laajuiset periaatteet ikäluokituksia ja sisällön luokittelua varten. Niiden olisi katettava kaikenlaiset sisällöt/palvelut (kuten verkkopelit, sovellukset sekä opetusmateriaalit ja muut kulttuurisisällöt). Tässä yhteydessä voitaisiin harkita myös innovatiivisia ratkaisuja (kuten käyttäjien itsensä suorittamaa tai automatisoitua luokittelua). Järjestelmän olisi tarjottava vanhempien käyttöön helposti tulkittavia ikäluokituksia, ottaen kuitenkin huomioon, että sama sisältö voidaan luokitella eri lailla eri maissa. Periaatteita olisi sovellettava johdonmukaisesti eri aloilla, jolloin saataisiin poistettua erot nykyisten järjestelmien käytössä eri medioissa ja tuettua näin kilpailua markkinoilla.

Alan toimijoiden olisi

- jo toteutettujen aloitteiden (esim. PEGI) menestyksen pohjalta luotava EU:n laajuiset periaatteet edellä kuvatun mukaisesti kaikkiin palveluihin sovellettavia ikäluokituksia ja sisällön luokittelujärjestelmiä varten;
- selviteltävä, miten näistä järjestelmistä voitaisiin tehdä sellaisia, että vanhemmille suunnatut valvontavälineet pystyvät tulkitsemaan niitä.

Komissio tukee

- alan itsesääntelyä, mutta harkitsee myös mahdollisia lainsäädäntötoimenpiteitä, jos itsesääntely ei tuota tuloksia;
- vuodesta 2014 lähtien eri ikäryhmille sopivien palvelujen tarvitsemien yhteentoimivien teknologia-alustojen käyttöönottoa.

Jäsenvaltioita kehoitetaan

- tekemään yhteistyötä oman asiaa koskevan lainsäädäntönsä puitteissa ja kannustamaan asianomaisia sidosryhmiä kansallisella tasolla osallistumaan EU:n yhteisten ikäluokitus- ja sisällönluokittelujärjestelmien määrittelyyn ja toteutukseen;
- tukemaan valitusten käsittelyprosessia, jota tällaisten järjestelmien moitteeton toiminta edellyttää.

2.3.4. Verkkomainonta ja hallitsematon rahankäyttö

Varsinkin nuoremmille lapsille ei vielä ole kehittynyt kykyä suhtautua kriittisesti mainontaan. Virtuaalimaailmoissa lapset voivat usein maksaa virtuaaliesineistä matkapuhelimellaan soittamalla tai tekstiviestillä, jolloin vanhempien ennakkosuostumusta ei tarvita⁴⁶. Lapset voivat myös pyrkiä verkon rahapeleihin tai rahapelisivustoille. He voivat ladata matkapuhelimeensa soittoääniä tai avata matkapuhelimellaan vahingossa internet-yhteyden. Kaikesta tästä voi syntyä suuria kustannuksia.

Tavoitteena on varmistaa, että lapsille suunnatuilla sivustoilla esitettävään mainontaan sovelletaan vastaavia suojelunormeja kuin audiovisuaalipalveluissa harjoitettavaan mainontaan⁴⁷, ja että käyttöhistoriaperusteisessa mainonnassa ei luoda käyttötottumusprofiileja lapsista. Lisäksi pyritään varmistamaan, että lasten ostokset verkossa tai matkapuhelimella eivät aiheuta odottamattoman suuria kustannuksia.

⁴⁶ Hollantilaisen *My Child online* -järjestön vuonna 2011 julkaiseman raportin (*Pas op je Portemonnee*) mukaan valitukset lasten virtuaalimaailmoissa käyttämän rahan määrästä ovat lisääntymässä. Yhdistyneessä kuningaskunnassa tehty selvitys *Briefing on the internet, e-commerce, children and young people* sisältää katsauksen lapsiin ja sähköiseen kaupankäyntiin liittyvistä näkökohdista.

⁴⁷ Joista säädetään audiovisuaalisia mediapalveluja koskevassa direktiivissä.

Alan toimijoiden on noudatettava voimassa olevaa lainsäädäntöä⁴⁸, erityisesti verkossa tapahtuvan profiloinnin ja käyttötottumusperusteisen mainonnan suhteen. Niiden olisi

- annettava avointa, selkeää ja kullekin ikäryhmälle mukautettua tietoa verkossa ostettavien palvelujen kustannuksista ja pidättäytyttävä käyttämästä oletusasetuksia, joiden vuoksi lasten on liian helppo päästä lisämaksullisiin palveluihin;
- pidättäytyttävä lähestymästä lapsia suoraan ja kannustamasta heitä ostamaan virtuaalisia esineitä tai arvopisteitä matkapuhelimella tai muulla tavalla, joka ei edellytä vanhempien ennakkosuostumusta. Asiaa koskevan lasten ja vanhempien tietoisuuden lisäämiseksi olisi kehitettävä lisäkustannuksiin liittyviä varoituskkeinoja;
- kehitettävä edelleen itsesääntelyllisiä normeja, kuten käyttötottumusperusteista mainontaa koskevia Euroopan mainosstandardiliiton (*European Advertising Standards Alliance*) normeja⁴⁹, ja aktiivisesti toteutettava toimenpiteitä, joilla vältetään lasten altistumista epäasianmukaiselle mainonnalle kaikissa verkkomediaissa;
- toteutettava toimenpiteitä, joilla estetään lasten pääsy verkon rahapelisivustoille.

Komissio

- tehostaa voimassa olevien EU-sääntöjen valvontaa ja edistää uusia itsesääntelytoimenpiteitä, jotta lapsia voidaan suojella paremmin sopimattomalta mainonnalta ja ylikulutukselta;
- harkitsee mahdollisia uusia lainsäädäntötoimenpiteitä, jos alan itsesääntelytoimet eivät tuota tuloksia;
- käsittelee laajempaa kysymystä lapsista kuluttajina perusteellisemmin tulevassa kuluttaja-asioita koskevassa toimintaohjelmassa;
- tarkastelee sähköisesti välitettävistä rahapeleistä sisämarkkinoilla vuonna 2012 annettavassa tiedonannossa tapoja parantaa alaikäisten suojelua.

Jäsenvaltioita kehoitetaan

- varmistamaan, että kansallisella tasolla toimivat yritykset noudattavat alan lainsäädäntöä;
- auttamaan alan toimijoita kehittämään käytännesääntöjä, jotka koskevat epäasiallista mainontaa verkossa, sekä valvomaan niiden noudattamista kansallisella tasolla.

2.4. Lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston torjunta

Internetiä käytetään yhä enenevässä määrin lasten seksuaalisen hyväksikäyttöön liittyvien kuvien levittämiseen. Asiaan liittyy useita ongelmia, joihin on puututtava: uhrin on tunnistettava ja pelastettava ja heille on annettava tukea, rikoksentekeijöille asetettava asianmukaiset seuraamukset ja kuvat on saatava pois jatkuvasta kierrosta tunnistamalla ne internetissä, poistamalla ne sieltä ja estämällä niiden uusi esille asettaminen.

2.4.1. Erilaisten verkkokanavien kautta levitettävän lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin nopeampi ja järjestelmällisempi tunnistaminen, ilmiantaminen ja poistaminen

Nykyisten ilmiantojärjestelmien (vihjelinjojen), joiden kautta kansalaiset voivat ilmoittaa laittomasta sisällöstä, näkyvyyttä on lisättävä muun muassa linkittämällä ne kaikkiin EU-tason raportointimekanismeihin ja tulevaisuudessa mahdollisesti kehitettäviin

⁴⁸ Muun muassa voimassa olevia tietosuojadirektiiviä ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiiviä. Lapsille suunnattujen mainosten ja kaupallisten käytänteiden olisi oltava sopimattomista kaupallisista menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY mukaisia.

⁴⁹ <http://www.easa-alliance.org/page.aspx/386>.

verkkorikollisuuden ilmiintojärjestelmiin. Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvien kuvien järjestelmällistä havaitsemista, poistamista ja uudelleenlevittämisen ehkäisemistä on kehitettävä.

Tämän alan toimissa on noudatettava uutta direktiiviä lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjumisesta⁵⁰, sähköisestä kaupankäynnistä annettua direktiiviä⁵¹ sekä voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä ja EU:n perusoikeuskirjaa.

Komissio

- tukee alan toimijoiden, lainvalvontaviranomaisten ja vihjelinjojen yhteistyötä prosessin kehittämiseksi ja kuvien poistamiseen kuluvan ajan lyhentämiseksi, koordinoi välineiden ja resurssien yhteiskäyttöä ja jatkaa tukeaan vihjelinjojen INHOPE-verkostolle, jotta kansalaisten olisi entistä helpompaa ilmoittaa laittomasta sisällöstä, jotta tarvittavat jatkotoimet saataisiin toteutettua niin, että sisältö saataisiin yhä nopeammin poistettua ja jotta löydettäisiin keinoja lisätä vihjelinjojen julkista näkyvyyttä;
- tukee t&k-toimintaa poliisitutkintaa auttavien innovatiivisten teknisten ratkaisujen ja niiden käyttöönoton alalla. Ratkaisut liittyvät internetissä eri kanavien kautta levitettävän lasten hyväksikäyttömateriaalin tehokkaampaan tunnistamiseen ja jäljittämiseen sekä lasten hyväksikäyttökuvien poistamiseen ja uudelleenlevittämisen ehkäisemiseen;
- tukee lainvalvontaviranomaisille suunnattua koulutusta;
- tekee horisontaalisen aloitteen, joka koskee ilmoitus- ja toimintamenettelyjä. Aloite koskee erityisesti esteitä, jotka vaikeuttavat kaikenlaisen laittoman sisällön, myös lasten hyväksikäyttökuvien, tehokasta ilmiänto ja poistamista⁵².

Jäsenvaltioiden olisi

- annettava lisää resursseja lainvalvontaviranomaisille, jotka torjuvat verkossa olevaa lasten hyväksikäyttömateriaalia;
- lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa koskevan direktiivin mukaisesti varmistettava, että tutkijoilla on käytössään tehokkaat tutkintavälineet, jotka parantavat tutkijan valmiuksia tunnistaa lapsiuhreja, sekä taattava toimivat suojajärjestelyt, joilla voidaan varmistaa, että tällaisten välineiden käyttöä valvotaan demokraattisesti;
- osaltaan tuettava vihjelinjojen, joiden kautta kansalaiset voivat ilmoittaa laittomasta sisällöstä, toimintaa ja näkyvyyttä kansallisella tasolla;
- tuettava yhteistyön parantamista vihjelinjojen ja alan toimijoiden välillä lasten hyväksikäyttömateriaalin poistamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Alan toimijoiden olisi

- toteutettava toimenpiteet, mukaan lukien ennalta ehkäisevät toimet, lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin poistamiseksi internetistä;

⁵⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 93/2011/EU, annettu 13 päivänä joulukuuta 2011, lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjunnasta. Direktiivillä kriminalisoidaan lapsipornografiset teot, lasten verkkoviihtely, web-kameralla tapahtuva seksuaalinen hyväksikäyttö tai lapsipornografian katselu verkossa ilman kuvien lataamista omalle koneelle.

⁵¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/31/EY, annettu 8 päivänä kesäkuuta 2000, tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista ("Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä"), joka tarjoaa oikeusperustan ilmiänto- ja poistomenettelyille.

⁵² Aloitteesta ilmoitetaan tiedonannossa *Johdonmukainen kehys luottamuksen lisäämiseksi sähköisen kaupankäynnin ja verkkopalvelujen digitaalisiin yhtenäismarkkinoihin*, KOM(2011) 942.

- vahvistettava yhteistyötään lainvalvontaviranomaisten ja vihjelinjojen kanssa ilmianto- ja poistomenettelyjen hiomiseksi ja vertailukohtien määrittelemiseksi;
- kehitettävä ja käytettävä välineitä, joilla tehostetaan lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvien kuvien tunnistamista, ilmiantamista ja poistamista sekä uudelleenlevittämisen estämistä.

2.4.2. *Yhteistyö kansainvälisten kumppanien kanssa lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston torjunnassa*

Koska internet ei tunne rajoja, kansainvälinen yhteistyö on olennaisen tärkeää. Ongelmiin puuttuminen koordinoitumalla ja kestävämmällä tavalla edellyttää maailmanlaajuisia lähestymistapoja. Lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää materiaalia voidaan huomata ja siitä raportoida yhdessä maassa, vaikka sitä ylläpidetään jossakin toisessa maassa sijaitsevalla palvelimella, jolle se on mahdollisesti ladattu vielä jostain kolmannelta maasta: IWF-järjestölle (*Internet Watch Foundation*) vuonna 2011 raportoidusta lasten hyväksikäyttömateriaalista yli puolen todettiin sijaitsevan Euroopan ulkopuolella⁵³. Samassa järjestön raportissa todetaan, että materiaalin jakelumenetelmät ja tavat, joilla siihen päästään käsiksi, muuttuvat edelleen teknologian muutosten myötä. Tämän vuoksi vihjelinjapalvelujen on jatkuvasti kehitettävä strategioitaan ja välineitään, jotta ne voivat yhdessä tunnistaa ja torjua lasten hyväksikäyttömateriaalia muuttuvissa verkkoympäristöissä.

Komissio

- kannustaa vihjelinjapalvelujen INHOPE-verkosta laajentamaan kansainvälistä jäsenkuntaansa, johon tällä hetkellä kuuluvat muun muassa Venäjä, Japani, Yhdysvallat, Etelä-Afrikka, Australia ja Etelä-Korea;
- tukee tietoverkkorikollisuutta koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja sen periaatteiden edistämistä teknisten ja oikeudellisten suojelukeinojen avulla;
- tekee yhteistyötä kansainvälisten kumppaneiden kanssa erilaisten rakenteiden kautta, jollainen on esimerkiksi EU:n ja Yhdysvaltojen verkkoturvallisuus- ja -rikollisuustyöryhmä, jossa määritellään alan yhteisiä painopisteitä, kuten yhteistyö lapsipornografian poistamiseksi internetistä ja lasten valtaistaminen verkkoympäristössä;
- osallistuu EU:n ja Yhdysvaltojen konferenssin järjestämiseen syksyllä 2012;
- pyrkii yhteydenpitoon maailman muiden alueiden kanssa ja tukee yhteistyötä globaalilla tasolla.

Jäsenvaltioita kehoitetaan

- tukemaan komissiota sen pyrkimyksissä tehostaa yhteistyötä kansainvälisten kumppanien kanssa.

Alan toimijoita pyydetään

- vaihtamaan tietoa parhaista käytänteistä ja tekemään yhteistyötä kumppanien kanssa maailmanlaajuisesti.

3. PÄÄTELMÄT

Internetiä, sen käyttöön tarvittavia laitteita ja nykyään tarjolla olevia palveluja ei luotu erityisesti lasten käyttöön, mutta tutkimukset osoittavat, että lapsista on tullut niiden yhä

⁵³ Internet Watch Foundation (Yhdistyneen kuningaskunnan vihjelinjapalvelu): *Annual and Charity Report 2011*.

merkittävämpi käyttäjäryhmä. Tästä syystä lapset edellyttävät käyttäjinä erityishuomiota: se, miten lapset nyt toimivat verkossa, auttaa määrittelemään tulevaisuuden digitaalista maailmaa. Yhteiseurooppalaiset ponnistelut tällä alalla auttavat kehittämään yhteentoimivia ja kestäviä infrastruktuureja, joilla voidaan luoda lapsille parempi internet sekä edesauttaa kasvua ja innovointia. Valistus- ja tiedotustoiminnan ja lasten digitaalityökalujen ja medialukutaidon lisääminen parantaa heidän työnäkymiään ja työllistymismahdollisuuksiaan sekä auttaa heitä kehittymään osaamiseensa luottaviksi digitaaliajan kansalaisiksi. Lapsille suunnatun vuorovaikutteisen sisällön mahdollisuuksien edistäminen edesauttaa elinvoimaisten digitaalisten sisämarkkinoiden kehittymistä Eurooppaan. Tarvitaan jatkuvaa alan tuloksellista itsesääntelyä nuorten suojelemiseksi ja valtaistamiseksi ja siihen liittyviä asianmukaisia vertailukohtia ja riippumattomia seurantajärjestelmiä rakentamaan luottamusta kestäväan ja vastuulliseen ohjausmalliin, joka voisi tuottaa joustavampia, paremmin ajoitettuja ja markkinoille sopivampia ratkaisuja kuin mahdolliset lainsäädäntöaloitteet. Komissio puolestaan tukee edelleenkin lasten verkkoturvallisuuteen liittyvien aiheiden nostamista erilaisten kokousten, kuten Internetin hallintofoorumin IGF:n, asialistalle sekä jakaa parhaita käytäntöjä muiden tällä alalla toimivien kansainvälisten organisaatioiden kanssa. Se kannustaa edelleen EU:n rahoittamia hankkeita yhteistyöhön kansainvälisten kumppanien kanssa, ja järjestää jatkossakin kansainvälisiä *Safer Internet Forum* -konferensseja, joihin on jo vuodesta 2004 kokoontunut sidosryhmiä kaikkialta maailmasta keskustelemaan lasten verkkoturvallisuudesta.

Jäsenvaltioiden viranomaisia, alan toimijoita ja muita asiaan liittyviä sidosryhmiä pyydetään omaksumaan ehdotettu strategia ja toteuttamaan yhteistyössä kaikkien muiden asiaan liittyvien tahojen kanssa toimenpiteet, joilla varmistetaan sen onnistunut täytäntöönpano.

Komissio käynnistää lasten verkkoturvallisuutta Euroopassa koskevien toimintapolitiikkojen ja toimenpiteiden vertailun, johon sisältyy analyysi käytetyistä resursseista ja niiden jakautumisesta komission, jäsenvaltioiden, yksityisen sektorin ja vapaaehtoistoimijoiden välillä. Se tulee myös tarkkaan seuraamaan alan toimijoiden nykyisten itsesääntelysopimusten täytäntöönpanoa.

Yleiskatsaus toimenpiteisiin

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
Pilari 1 – Laadukasta verkkosisältöä lapsille ja nuorille		
Lapsille suunnatun luovan ja opetuksellisen verkkosisällön tuotannon edistäminen	Komissio ja jäsenvaltioiden alan toimijoiden tuella	Jatkuvasti vuodesta 2012 alkaen
Nuorten lasten myönteisten verkkokokemusten edistäminen	Komissio ja jäsenvaltioiden alan toimijoiden tuella	Jatkuvasti vuodesta 2012 alkaen

Pilari 2 – Tietoisuuden ja valtaistamisen lisääminen

Digitaalinen ja medialukutaito sekä verkkoturvallisuuden opetus kouluissa	Jäsenvaltiot komission ja alan toimijoiden tuella	Vuoteen 2013 mennessä
Tiedotustoiminnan ja nuorten osallistumisen lisääminen	Komissio jäsenvaltioiden ja alan toimijoiden tuella	Jatkuvasti vuodesta 2012 alkaen
Yksinkertaisia ja selkeitä ilmiäntoikeinoja käyttäjille	Alan toimijat komission ja jäsenvaltioiden tuella	Ensimmäiset tulokset vuoden 2012 loppuun mennessä. Täysimääräinen toteutus 18 kuukauden kuluessa

Pilari 3 – Lapsille turvallisen verkkoympäristön luominen

Eri ikäryhmille sopivat yksityisyysasetukset	Alan toimijat komission ja jäsenvaltioiden tuella	Ensimmäiset tulokset vuoden 2012 loppuun mennessä. Täysimääräinen toteutus 18 kuukauden kuluessa
Vanhempainvalvonnan helpottaminen ja lisääminen	Alan toimijat komission ja jäsenvaltioiden tuella	Ensimmäiset tulokset vuoden 2012 loppuun mennessä. Täysimääräinen toteutus 18 kuukauden kuluessa
Ikäluokitusten ja sisällön luokittelun laajempi käyttö	Alan toimijat komission ja jäsenvaltioiden tuella	Ensimmäiset tulokset vuoden 2012 loppuun mennessä. Täysimittaiset ehdotukset 18 kuukauden kuluessa
Verkkomainonta ja hallitsematon rahankäyttö	Alan toimijat komission ja jäsenvaltioiden tuella	Jatkuvasti vuodesta 2012 alkaen

Pilari 4 – Lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston torjunta

Erialaisten verkkokanavien kautta levitettävän lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän materiaalin nopeampi ja järjestelmällisempi tunnistaminen, ilmiäntäminen ja poistaminen	Komissio jäsenvaltioiden ja alan toimijoiden tuella	Jatkuvasti vuodesta 2012, ensimmäiset tulokset vuoden 2012 loppuun mennessä
Yhteistyö kansainvälisten kumppanien kanssa lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja riiston torjunnassa	Komissio jäsenvaltioiden ja alan toimijoiden tuella	Jatkuvasti vuodesta 2012 alkaen

